

Nr 33.

Ankom till Riksdagens kansli den 19 mars 1912 kl. 4 e. m.

Utlåtande, i anledning af väckt motion om åtgärder till förbättrande af den mindre burgna lappmarksbefolkningens möjligheter att förvärfva inkomst genom utdrifning af vindfällan eller liknande skog.

(2:a Afd.)

Uti en inom Andra kammaren väckt, till jordbruksutskottet hänvisad motion, nr 198, hafva herrar *Hage* och *Lindhagen* hemställt, att Riksdagen måtte anhänga, det Kungl. Maj:t måtte skyndsamt taga i öfvervägande, hvilka åtgärder i uti motionen angifna eller andra syften kunna vidtagas för att på ett annat och för befolkningen gagneligare sätt, än nu äger rum, tillförsäkra den mindre burgna ortsbefolkningen inom lappmarkssocknarne bättre inkomstmöjligheter genom utdrifning af vindfällan eller annan liknande skog.

Till stöd härför har anförts följande:

»För en del år sedan var det brukligt, att befolkningen i öfre Norrlands lappmarker — åtminstone inom somliga revir — fick själf hos vederbörande revirförvaltare söka s. k. vindfällstrakter å statens skogar.

En sådan vindfällstrakt bestod af ett område, som en viss person utsoekte åt sig och där han efter ansökan hos revirförvaltaren fick utstämpladt åt sig skadad, omkullblåst eller torr skog. Denna skog åsattes därefter ett visst stubbörespris, hvilket i regel föreslogs af kronojägaren med hänsyn till kvalitet, afstånd från vattendrag, vägförhållanden och dylikt. Detta pris betalades nu af den, som hade sökt trakten, hvilken äfven nedref skogen och försålde den.

I regel gaf detta en ganska god förtjänst, då det fanns flere bolag, hvilka konkurrerade som köparenspekulanter på den neddrifna skogen. Åtminstone blef det så pass förtjänst, att befolkningen hade en skälig dagspenning, medan den arbetade.

Bihang till Riksdagens protokoll 1912. 10 saml. 19 häft. (Nr 33.)

Af en eller annan anledning har denna metod af revirförvaltarna, åtminstone i en del revir, öfvergifvits för ett nytt system, som medför en del för befolkningen ofördelaktiga konsekvenser.

Nu går det i allmänhet till på så sätt, att visst antal torr eller vindfälld skog utstämplas på flere ställen inom ett revir. Dessa utstämplingar utbjudas sedan genom revirförvaltningen till *den högstbjudande*. Nu inströmma i de fiesta fall en hel massa anbud å de utbudna trakterna — det ena gående öfver det andra. Ty på grund af att befolkningen ej har nog tillgång på arbetsförtjänster och dessutom är i synnerligen fattiga omständigheter, bjuda de öfver hvarandra till den grad, att en sådan trakt kanske kommer att i stubbören betinga högre pris än en vanlig kronoskogsutstämpling af frisk skog.

Följden af detta blir, att i stället för att befolkningen skulle få en välbehöflig arbetsförtjänst, så förlorar den i många fall värdet af allt sitt nedlagda arbete. Ja, den får kanske t. o. m. förlora ytterligare i reda pengar.

En bidragande orsak till att förtjänsten på dessa vindfälltrakter i många fall blir sämre än hvad man från början beräknat, är, att det ofta följer med så mycket rent odugligt virke, som ej lönar sig att taga vara på, men likväl kostar stubbören. Detta äter då upp förtjänsten på det användbara virket.

Anledningen, hvarför vederbörande i allmänhet öfvergifvit det förra sättet för utstämplingar å vindfälltrakter, kan man möjligen gissa sig till. Man får väl nämligen antaga, att som grund till omändringen ligger den uppfattningen, att man på det nu använda sättet åstadkommer en från skogsvårdssynpunkt mera planmässig utstämpling därigenom att vederbörande skogstjänstemän få i de flesta fall utan hänsyn tagen till befolkningens utpekningar anvisa, hvar stämpling skall ske. Och systemet med infordrande af anbud har väl införts för erhållande af högsta möjliga betalning för kronans virke.

Det kan ju dock ifrågasättas, om ej staten bör kunna göra vissa eftergifter vis å vis befolkningen i dessa nordliga trakter, äfven om detta skulle leda till vissa smärre förluster för staten. Den fattiga befolkningen i dessa karga ödebygder för en tillvaro under svält och försakelser af mångahanda slag, en tillvaro, som borde kunna berättiga den till att få komma i åtnjutande af att få bibehållas vid vissa förut innehafda fördelar, t. ex. fördelen att i en del fall själf få söka s. k. vindfälltrakter och söka utstämpling härå hos resp. skogstjänstemän, äfven om möjligen

härigenom staten skulle erhålla något mindre inkomst af skogarna i dessa trakter.

Vi kunna visserligen tänka oss, att ett fullständigt återgående till det gamla systemet ej *vid alla tillfällen* skulle befinnas lämpligt. Möjligt är, att nödvändigheten att planmässigt sköta utgallringen af vindfälld skog m. m., som bör utstämplas, nödvändiggör att *i vissa fall* det nya systemet delvis måste komma till användning bredvid det gamla. Intet hinder torde väl emellertid möta, för att det gamla systemet *i allmänhet* komme till användning, d. v. s. att befolkningen själf får uppsöka vindfällstrakter, som sedan anmälas till revirförvaltarna och eventuellt åsättas pris för försäljning till den, som sökt trakten, eller eventuellt till annan, som kan bevisligen vara i större behof af arbetsförtjänst, men att *samtidigt* i de fall, då resp. revirförvaltare finner sådant nödigt, vissa trakter dessutom anvisas af skogstjänstemännen för afverkning. Priset på sådan trakt borde då fastställas af vederbörande revirförvaltare efter kronojägarens förslag samt efter enhetliga och billiga grunder, hvilka af vederbörande fastställdes. Därefter borde befolkningen få anmäla sig för erhållande af afverkningsrätt, och om flere anmälningar inkommo på resp. afverkningar, borde lottning verkställas för hvarje afverkning för sig, hvarvid dock borde bestämmas, att person eller arbetslag, som redan vid lottning erhållit en afverkning, ej skulle få deltaga i senare lottning, såvida ej särskilda omständigheter, exempelvis trängande behof af arbetsförtjänst, kunde motivera undantag härifrån. Kunde dessutom samtidigt bestämmelser om säkerhets ställande för fullgörande af åtagande förmildras eller helst borttagas eller i allmänhet ordnas så, att den fattigare befolkningen kunde i största möjliga utsträckning få komma i fråga vid erhållande af afverkningsrätt å vindfällerna m. m., så skulle säkerligen mycket härmed vara vunnet för förbättrandet af den fattiga lappmarksbefolkningens ställning.

En sådan reform skulle naturligtvis ej få leda till spekulation från småfolkets sida i skogsaffärer, utan endast läggas så, att den beredde den behöfvande befolkningen en sådan dagsinkomst, att den kunde lefva. Då det visat sig, att statens bortskänkande af skogarna till enskilda i allmänhet ej ledt till fördelar för befolkningen, skulle en sådan reform möjligen i någon mån neutralisera verkningarna för befolkningen af den förra åtgärden.

Genom en sådan reform, som kanske skulle nödvändiggöra en omredigering af kungl. förordningen af den 26 januari 1894 kap. VIII, borde all öfverbetalning till staten med därmed följande förluster för den fattiga befolkningen kunna förhindras, och utsikt till en dragligare arbets-

förtjänst uppstå samt arbetsmöjligheterna och förtjänsten jämnare fördelas bland befolkningen.

Ett annat sätt att nå detta mål skulle kanske vara, att i vissa fall staten själf med skogspersonalen som arbetsledare verkställde behöflig upprensning af omtalade skogar förberedande af arbetsförtjänst i synnerhet vid de tillfällen, då arbetstillgången vore knapp, hvilket varit fallet nu under långa tider i Lappmarken. Hufvudsyftet med reformen skulle i alla fall vara, att *anbudsutbjudandet* af afverkningarna med dess ödesdigra ekonomiska konsekvenser för befolkningen kom bort samt att i stället statsverket vid utstämplingen fastställde för skogen visst bestämdt pris så afpassadt, att befolkningen kunde erhålla en skälig arbetsförtjänst, samt att betryggande garantiformer skapades för att denna arbetsförtjänst kom den behöfvande befolkningen till godo.»

Utskottet.

Till en början anser sig utskottet böra bringa till Riksdagens kännedom följande upplysningar, som utskottet under hand erhållit i fråga om det sätt, hvarpå försäljningen af torrskog och vindfällen under olika tider bedrifvits från ifrågavarande skogar. Först plägade härvid så tillgå, att befolkningen fick sig anvisad s. k. vindfällstrakter, där den berättigades att själf utdrifva torra och nedfällda träd. Sedan dessa afverkats och nedforslats till vattendragen, blefvo de af skogspersonalen uppmätta och stämplade, därvid jämväl bestämdes den afgift eller s. k. stubbören, som enhvar hade att erlägga för det sålunda utdrifna virket. Detta förfaringssätt visade sig emellertid mindre lämpligt, då vederbörlig kontroll icke kunde utföras däröfver, att endast sådana träd afverkades, hvilkas tillgodogörande var befolkningen medgifvet. Härtill kom, att, ehuru vissa skogstrakter år efter år genomgingos med afverkningar af nu ifrågavarande slag, det likväl inträffade, att tillgången på torra och vindfällda träd icke minskades, hvartill anledningen snart nog upptäcktes. Det befanns nämligen, att på sina ställen träden i stor utsträckning blifvit utsatta för åverkan exempelvis på det sätt att de ringbarkats vid roten, till följd hvaraf de torkade, eller att rötterna afhuggits på det håll, där träden voro mest utsatta för vindar, hvarigenom de naturligen lättare gäfvos vika för dessas tryck. Dylika omständigheter voro gifvetvis ägnade att hos skogsförvaltningen framkalla betänkligheter mot ett fortsatt upplåtande af vindfällstrakter samt blefvo äfven en bidragande orsak till, att systemet öfvergafs och lämnade rum för det förfarande, som numera tillämpas. Såsom i motionen antydes, innebär detta, att vissa skogstrakter inom ett revir genomgås af skogspersonalen, som därvid verkställer utstämpling af alla å hvarje skogstrakt befintliga torra och vindfällda träd äfvensom andra skadade träd, hvarefter det i

stämplingslängderna sålunda upptagna virket utbjudes till försäljning på samma sätt som vanligt friskt sådant.

I den mån motionen åsyftar beredandet af utkomstmöjligheter för den fattigare befolkningen, finner utskottet detsamma behjärtansvärdt, och bör enligt utskottets åsikt om möjligt från statsmakternas sida allt göras, som kan bidraga till en lättnad i tillvaron för den fattigare befolkningen uti ifrågavarande delar af landet. Emellertid torde den af motionärerna ifrågasatta utvägen att återgå till det gamla systemet med anvisande af vindfällstrakter icke vara att förorda, då detta visat sig ur skogsvårdssynpunkt förkastligt och skogsvårdsintresset härvid enligt utskottets förmenande måste tillmätas afgörande betydelse. Hvad härefter angår det väckta förslaget att i de fall, då anvisning af vindfällstrakter af särskilda orsaker ej ansåges böra ske, rätt till afverkning skulle å mindre trakter upplåtas för tillgodoseende af befolkningens behof af arbetsförtjänst, synes ej heller detta förslag lämpligt, då det genom erfarenheten kan anses visadt, att den fattigare befolkningen i allmänhet icke är skickad att med nödig försiktighet drifva virkesaffärer, äfven om dessa äro af ringa betydenhet. Visserligen skulle, såsom motionärerna framhålla, priset på virket kunna fastställas efter »billiga grunder», men torde i detta afseende böra bemärkas, dels att skogsförvaltningen saknar befogenhet att bestämma ett pris lägre än det beräknade värdet, dels ock att det ofta är vanskligt och förenadt med icke ringa svårigheter att redan på förhand beräkna det exakta värdet af en afverkning, särskildt då det såsom här gäller träd, hvilka äro mer eller mindre skadade. Jämväl torde ett dylikt försäljningssätt stå i bestämd strid med principen att våra statsskogar skola lämna den största möjliga afkastning.

Slutligen vill utskottet i detta sammanhang framhålla, att vindfällerna och torrskog numera så sparsamt förekommer i lappmarksskogarna, att upplåtelser af afverkningsrätt till allenast sådan skog icke torde kunna ske annat än i sammanhang med utstämpling af frisk skog.

Ehuru utskottet således icke kan ansluta sig till de af motionärerna väckta förslagen till beredande af bättre inkomstmöjligheter för den mindre burgna lappmarksbefolkningen, vill utskottet framhålla, att andra vägar erbjuda sig för uppnående af syftet med ifrågavarande motion. Enligt hvad utskottet inhämtat, har kronan på de senaste åren i allt större utsträckning börjat ombesörja utdrifning af virke från kronans skogar i nordliga delarna af landet genom den egna skogsförvaltningen och lärar efter hvad från domänstyrelsen uppgifvits försäljning af redan afverkad virke under den närmaste tiden komma att äga rum i än mera ökad

omfattning. Härigenom skulle gifvetvis ökade arbetstillfällen vinnas för befolkningen, som i samma mån ock erhöles bättre inkomstmöjligheter. I detta sammanhang vill utskottet äfven uttala den åsikten, att virke af smärre dimensioner, såsom pappersmasseved o. dyl., torde kunna, i den mån hinder ur skogsvårdssynpunkt ej möter för dess afverkning, mer än nu sker försäljas från de nordligaste delarna af riket. Statens och befolkningens intressen sammanfalla härvid, då med en ökad afverkning följer för staten större afkastning af skogarna samt för befolkningen ökade arbetsmöjligheter och större inkomster. Ej heller bör förbises, att genom de arbeten, som erfordras för en bättre skötsel af statsskogarna i nordligare delarna af landet, än ytterligare arbetskraft kan komma till användning.

Då sålunda de af motionärerna framförda önskemålen torde på annat sätt, än motionärerna egentligen synas åsyfta, blifva behörigen tillgodosedda, och utskottet icke kan förorda en återgång till ett system, som varit till skada ej blott för det allmänna utan äfven för enskilda, får utskottet, under åberopande af hvad ofvan anförts, hemställa,

att förevarande motion icke må af Riksdagen bifallas.

Stockholm den 19 mars 1912.

På jordbruksutskottets vägnar:

D. PERSSON i Tällberg.

I beslutet hafva deltagit: från *Första* kammaren: G. L. De Geer, P. Paulson, E. A. Lindblad, Aaby A. W. Ericsson, A. H:son Wachtmeister, Å. Ingeström, K. I. Grubbström, O. B. A. Silfverschiöld; från *Andra* kammaren: D. Persson i Tällberg, N. Persson i Malmö, G. Odqvist, S. Linders, A. L. Lundström i Långnäs, P. N:son Bosson, C. L. Olausson, V. A:son Ekerot.
